

zenes de la Isla», a. 1832 (JMBover, *BiEscrBal.* II, 222); forma que hi devia circular en el cast. local, en compromís amb la cast. ALMOTACÉN (DCEC).

DERIV.: *Mostassafia. Mostassajeria.*

MOSTATXO, pres de l'it. *mostaccio*, variant de *mostacchio* id., on prové del gr. *μυστάχιον* (gr. mod. *μυστάχι*), diminutiu del gr. clàssic *μύσταξ* 'llavi superior' i 'bigoti', si bé no està ben aclarida la data des de la qual s'afermà el mot a Itàlia. □ 1.ª doc.: 1695, Lacav.

Corrent en prosistes del S. XIX: «Sí, sí, refermà 'l general, palo, palo, tot amoixant-se 'l *mostatxo*», Narcís Oller (*Vilanius*, 179); cita mall. de 1877 en el *DAG*. I en ús viu més o menys pertot (*mystácho* Borges Blanques, *BDLC* VI, 52), a Bna. en qualitat de mot afectiu o pintoresc; sovint en el plural *mostatxos*, pertot. Per comparació *mustáču* de proa 'l'extrem de l'orla', *m. de popa* 'l'extrem del cintó' emp. (L'Escala, J. G. M., 1937). Discussió detinguda de la història del mot en el *DCEC/DECH*; sobre les formes romanescs (ibid. IV, 161b26), asseguren Giuglea i Sădeanu que no poden ser manlleus de l'italià sinó herència d'un llatí vulgar *MUSTACEA provinent del grec (*Rev. Filol. Rom. și Germ.* VII, 137).

DERIV.: *Mostatxut* «Si ell ne té vicis, quina desgràcia! --- / si ella té sogra y *mostatxuda*, / si és iracunda, que afició!», MilàF (*Romillo*, 569.41). *Mostatxada* «carada que donen a una altra persona», Vall d'Àneu (Pol, p. 22).

Mostatxera. Mostatxi. Mostatxim. Emmostatxat.

Mostegar, V. mastegar Mostejar, V. most

MOSTELA, del ll. MŪSTĒLA id. □ 1.ª doc.: Llull. 35 «Lo leupart s'en anà a son hostal, hon cuydava trobar sa muller que molt amava; la *mostela* e tots los altres qui eren del hostal del leupart, foren en gran tristícia com verheren lur senyor, e recomptaren al leupart la desoner que l rey li havia feta com li hac forçada sa muller; a gran maravella fo irat lo leupart contra lo rey, e demanà a la *mostela* si sa muller fo irada o pagada del rey com la pres a son servici. —Sényer —dix la *mostela*— la leuparda fo molt irada del acostament del rey, e plorà longament ---», *Merav.* (Ag. I, 235; = *NCl.* II, 136.11, 17, 19); «la serp cuyda escapar tostemps per fer marrades a aquell que la perseguex, e per tal cant la *mustela* la vol alcuire, ella li fa sots la terra via longa e estreta, en la qual la *mustela* està amagada ---», «per mal que la un sia ell trobà sobrer a si mateix --- los gats a les rates e ls cans perseguexen als gats --- e ls leons als lops, e la *mustela*, e ---», Eiximenis (*Terç*, *NCl.* II, 25.4, 22.1); «les dones --- / per llurs usances / axí diverses, / e tan perverses / obres e manyes, / són alimanyes, / serp tortuosa / --- / aranya ab tela, / tavà, *mustela*, / vespa, alacrà / ---», JRoig (*Spill*, 7706).

En el català de Barcelona res tan viu com la comparació «més viu que una *mostela*»: cites de Vidal i Valenciano i de Narcís Oller en el *DAG*; «Oller,

un tipògraf viu com una *m.*», «Que em diguessos una *m.*, xiqueta traidora!», Coromines (*Di. i Rec.* III, *La Tràgica Fi de M. de Unamuno*; *Silèn* XVIII, O. C., 96b14).

5 Avui es pronuncia amb *mo-* a Mallorca, *mu-* en el País Valencià i almenys part del català occidental; tinguem en compte, però, que aquest no pertot distingeix fonemàticament la *u* pretònica de la *o*, i que a la zona de Pallars i Ribagorça s'empra el tipus *PANIQUELLA*. Hi ha, però, *o* no sols en Ramon Llull sinó *mostela* en JMarc (374) i un *amostela* (probablement mera variant aglutinada), en la llista de rims en è en Aversó (*Torc.*, 200, 3, 2). La pron. valenciana és ja la que consta en OPou (*TbPu.*, 55), CROS (*mustéla*, 1764, p. 163), Lamarca etc.; confirmada com la forma de Castalla etc. (EnrValor, c. 1950), *mustéla*, Xixona, Alcoi, Carles (J. G. M., 1935); *mustéles* amb *u* he sentit jo mateix a Barx i Castelló de Rugat (1962); anàlogament a Almatret (1935). Però les dades mallorquines de pertot són de *mostéla*; jo mateix ho he sentit així a Montuiri (1963) i *La Mostela* figura com a nom d'un accident de la costa d'Alcúdia en el valuós mapa Despuig del S. XVIII. El *DTo.* (1647) posa *mostela*: ll. *mustela*; «*m. peix*: maestula piscis»; però «*mustela*: 25 galea; piscis», Busa-N. 1507 (D-VII-2).

El mot llatí es va perpetuar en l'oc. *mostela*, fr. antic *mostoile*, i altres diversos dialectes romànics, en alguns amb *mü-* = *mū-* (REW, 5778). En llengua d'oc el trobem ja en clàssics medievals, com ara *Flamenca*: «plus savis quez abeilla, / plus alegre e plus formitz [«agile, leste»] / non es *mostela* ni formitz» (v. 2215). I amb *m-* (> *mou-*) el tenim avui amplemment documentat almenys en l'alt llenguadocià: *moustèlo* a Narbona (Anglada, *Litbl.* XXI, 183), *La Mostela* NL a. 1366, avui *La Moustelle* muntanya a Saint-Saturnin, id. un mas a Labastide d'Ajou, *Valmoustelle*, indret de Marcorinhan (Sabarthès, *DictTop. de l'Aude*).

També apareixen formes com *mostolilla* o *mostadella* en parlars lleonesos (MUSTELA, DCEC, ampliat DECH, 196b25-52), ja *mostelilla*, animal que lluita amb l'aspi, en la trad. cast. de Lucà, fi S. XIII, p. p. Almazán. I també va passar al basc, on hi ha *mustela* en uns llocs de Biscaia i *musterle* a d'altres, Azkue (cf. Mitxelena, *FoHiVca.*). Hi ha diverses explicacions possibles d'aquesta *r* afegida (potser interdependent de la conservació de la *-l-*, sense passar a *-r-*); potser la més simple seria transposició (normal en basc) d'una *-r-* repercurssiva, segons la forma *mustréla* Almatret (1935), Fonz (*AORBB* II, 260). Sobre els noms romànics de la *mostela* són importants els treballs de Riegler (*ARom.* IX, 209-15; *Germ-Rom. Monatsschrift* XIV, 234), MzPi. (*Orig.*, 417ss.) i Rohlf's (*Sprache u. Kultur*, 22), desorientats només en la qüestió de *PANIQUELLA* (=DECH II, 62b7-43).

Com a nom de peix, ja figura en Busa-N., *DTo.* etc.; cf. Plaça (*Proa*, Palamós, jul. 1960, 8, i acf *GRIVA*); *mostola*, mal llegit per *mostela*, 1518 (*BSAL* XXII, 258).

Del ll. MŪSTĒLA, tenint la *u* en síl·laba tancada, la quantitat de la *u* no consta filològicament, però des